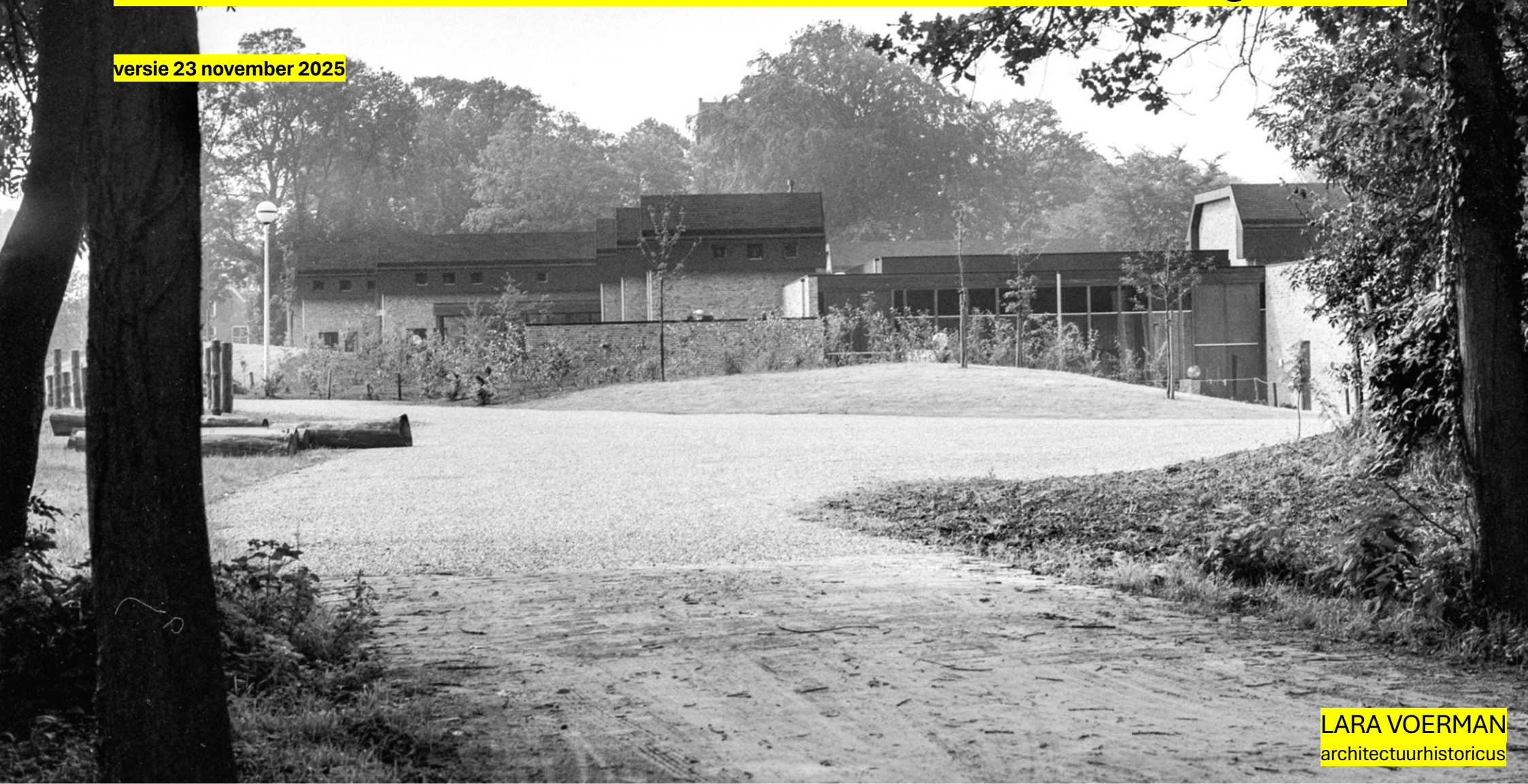

De Brinkhof in Norg

Betekenis en cultuurhistorische waarde van een Drents ontmoetingscentrum

versie 23 november 2025

Inhoud

Inleiding 4

1. Cultuurhistorische thema's 5

_het dorps huis: een Drentse vondst
_wijk- en buurtcentra als de dorpscafés van de jaren zeventig
_oeuvre en impact van Cor Kalfsbeek
_een familie van Drentse ontmoetingscentra

2. Het gebouwoontwerp 14

Aan de hand van een beeldessay met citaten

3. Het leven van de Brinkhof 24

De huidige staat en de maatschappelijke betekenis

4. Conclusie & advies 26

Wat maakt dit gebouw bijzonder?

‘...het grote ontmoetingscentrum De Brinkhof, dat in zijn opzet uniek genoemd wordt; niet alleen voor Nederland, maar ook voor het buitenland.’, in: *Nieuwsblad van het Noorden*, 16 januari 1974.

Fotoserie van J.U. Twijnstra, gemaakt in De Brinkhof in 1974. Collectie Drents Archief.

Inleiding

Dit cultuurhistorisch advies gaat over ontmoetingscentrum De Brinkhof in het Drentse dorp Norg, begin jaren 1970 ontworpen door het bureau van architect Cor Kalfsbeek.

Aanleiding en focus

De rapportage heeft twee doelen. Ten eerste biedt het inzicht in de ideeën en uitgangspunten die ten grondslag lagen aan het ontwerp van het gebouw, en in de rol die De Brinkhof sinds de opening speelt binnen de dorpsgemeenschap. Ten tweede onderzoekt het of het gebouw in aanmerking zou kunnen komen voor een monumentenstatus.

Het advies benoemt de belangrijkste thema's die in dit gebouw besloten liggen en die in elk geval bijdragen aan de waardering ervan. Er is geen aanvullend archiefonderzoek verricht; dit document is bedoeld als een eerste verkenning op basis van kranten- en tijdschriftartikelen en als uitnodiging om het verhaal van De Brinkhof verder uit te diepen. De eerste bevindingen zijn echter al overtuigend genoeg om een goed advies te kunnen maken.

Leeswijzer

De rapportage bestaat uit drie delen.

Het eerste deel behandelt kort vijf cultuurhistorische thema's: achtergrondverhalen die de stedenbouwkundige en architectonische keuzes van destijds helpen duiden.

Het tweede deel gaat in op het ontwerp van De Brinkhof, aan de hand van een beeld-essay, aangevuld met citaten uit kranten- en tijdschriftartikelen en met toelichtingen van architect Cor Kalfsbeek zelf.

Tot slot volgt de conclusie: heeft het gebouw voldoende cultuurhistorische betekenis en waarde om in aanmerking te komen voor een monumentenstatus?

1. Cultuurhistorische thema's

Om de betekenis van het gebouw (voor het dorp, maar ook voor Drenthe en zelfs voor Nederland) en het architectuurontwerp te kunnen begrijpen – en in de volgende hoofdstukken te kunnen duiden en waarderen – belichten we vier cultuurhistorische thema's: achtergrond-verhalen die de stedenbouwkundige en architectonische keuzes van destijds verklaren.

De thema's zijn:

- _het dorpshuis: een Drentse vondst;
- _wijk- en buurtcentra als de dorpscafés van de jaren zeventig;
- _oeuvre en impact van architect Cor Kalfsbeek;
- _een familie van Drentse ontmoetingscentra;
- _een idee van het dorp.

Het dorpshuis: een Drentse vondst

Het dorpshuis als gebouwtype vindt zijn oorsprong in Drenthe. In Eelde richtte domineesvrouw Gesina Bähler-Boerma rond 1915 het eerste dorpshuis van Nederland op, bedoeld als plek voor ontmoeting, educatie en het tegengaan van drankmisbruik. Het huis groeide uit tot een multifunctioneel centrum *avant la lettre*, met allerlei cursussen, kleuteronderwijs, een turnhal, een leeszaal en later zelfs een badhuisfunctie.

De oprichting van de *Vereeniging voor den Opbouw van Drenthe* in 1925 gaf het dorpshuiswerk een krachtige impuls. De organisatie ontstond als reactie op de diepe armoede in de veengebieden na het instorten van de turfindustrie. Onder leiding van commissaris van de Koningin Linthorst Homan werd het dorpshuis een belangrijk instrument voor sociaal-culturele en economische opbouw. In de veenstreek verrezen nieuwe dorpshuizen, geleid door maatschappelijk werkers – het begin van het professionele maatschappelijk werk in Drenthe.

Vanaf 1934 werkte Opbouw Drenthe in de hele provincie en raakte zij betrokken bij vrijwel alle sociaal-maatschappelijke voorzieningen: jeugdzorg, cursussen, bibliotheken en dorpsvoorzieningen. Na de Tweede Wereldoorlog gold Drenthe nationaal als voorbeeld voor provinciale opbouwwerk-organen en speelde de provincie een sleutelrol in de ontwikkeling van 'community organization' en bewonerszelforganisatie in Nederland.

Opbouw Drenthe werd bovendien een belangrijke adviseur voor maatschappelijke functies in gemeenten, zoals ook voor de nieuwbouw van het gemeentehuis in Norg.

Bronnen en verder lezen:

canonsociaalwerk.eu, Vereeniging voor den Opbouw van Drenthe

Zestigjarig bestaan dorpshuis Eelde,, in: Leekster Courant, 29 mei 1975

Wijk- en buurtcentra als de dorpscafés van de jaren zeventig

Architect Cor Kalfsbeek: *'De ontwikkeling van De Brinkhof paste – achteraf gezien – in een bredere maatschappelijke verandering. Het was de tijd waarin de cafés leegliepen. Dat waren vroeger de huiskamers van de dorpen, maar je nam er je kinderen niet mee naartoe. Dat paste niet meer in een tijd waarin we allemaal gelijk waren en overal met z'n allen naartoe moesten kunnen gaan.'*

Eind jaren zestig en begin jaren zeventig werd het dorps- en buurthuis opnieuw als maatschappelijke én architectonische opgave ontdekt, dit keer in de vorm van het multiculturele centrum. Dit nieuwe type multifunctioneel gebouw bracht uiteenlopende voorzieningen – van zorg en educatie tot ontmoeting en cultuur – onder één dak. Het weerspiegelde het ideaal van een inclusieve, democratische samenleving waarin iedereen gelijke toegang had tot activiteiten en voorzieningen. De architectuur moest daarbij open, flexibel en laagdrempelig zijn, zodat spontane interactie tussen verschillende groepen gebruikers werd gestimuleerd.

Omdat er nog weinig referenties bestonden, werd volop geëxperimenteerd. De Meerpaal

in Dronten (1967) en 't Karregat in Eindhoven (1974) van architect Frank van Klingeren zijn sprekende voorbeelden: één grote, open ruimte zonder wanden, bedoeld om gelijktijdige activiteiten mogelijk te maken en contact tussen gebruikers vanzelf te laten ontstaan. In de praktijk bleek dit te optimistisch; later werden beide gebouwen alsnog voorzien van scheidingswanden.

Een andere benadering vinden we in het wijkcentrum Meerzicht in Zoetermeer (1971) van architect Ton Alberts. Dit prominent gelegen centrum huisvestte onder meer een kerk, gezondheidscentrum, dienstencentrum, creativiteitscentrum, bibliotheek, kinderdagverblijf en inloopcafé. Alberts streefde naar een plek waar mensen elkaar konden ontmoeten, waar manifestaties konden plaatsvinden en nieuwe activiteiten konden ontstaan. Centraal lag een kerkzaal met 450 zitplaatsen. Ontmoeting werd bevorderd door de ruimtelijke opzet van onderling verbonden hoeken, pleintjes en zitjes in gebouw en buitenruimte, uitgevoerd in zijn karakteristieke organische vormtentaal.

Bronnen en verder lezen:
Duurzame Drentse Dorpshuizen, 2021.
Citaat uit: Daad Cahier #9, 2016.
Post 65 Gebedshuizen, 2020.

't Karregat in Eindhoven. Foto A. Hagen/Gemeente Eindhoven Technische Dienst, 1973, Collectie RHCE.

Meerzicht in Zoetermeer. Foto ca. 1975. Gesloopt in 2001. Collectie Nieuwe Instituut.

De Meerpaal in Dronten, 1962-1966. Foto Jan Versnel/MAI.
Collectie Nieuwe Instituut.

Oeuvre en impact van Cor Kalfsbeek (1933)

Geheugen van Drenthe

'Opleiding aan de Academie van Bouwkunst te Groningen. Vestigde zich als zelfstandig architect in Borger. Aanvankelijk sterk beïnvloed door Aldo van Eyck en Herman Herzberger. De eerste grotere ontwerpen van zijn bureau als Hotel Bieze te Borger, de Brinkhof te Norg, De Spinde te Dalen en het gemeentehuis te Borger kunnen dan ook als structuralistisch beschouwd worden. In dezelfde periode, eind jaren '70, ontwierp dit bureau het gemeentehuis in Bergen (N.H.).

Na 1983 ontwikkelde hij een meer rationalistische stijl van ontwerpen, waarbij verankering aan de plek een belangrijke rol speelde. Voorbeelden zijn het (oude) VAM kantoor in Wijster en uitbreiding van de gevangenissen Norgerhaven en Esserheem in Veenhuizen. De samenwerking met het Italiaanse architectenbureau Giorgio Grassi, bij de openbare bibliotheek van Groningen is van invloed geweest op later werk, bijv. het kantoor voor het PTT- pensioenfonds aan het Stationsplein in Groningen. Belangrijk en controversieel is het ontwerp dat samen met Bureau Alle Hosper, uit Haarlem voor de gasopslag in Langelo is gerealiseerd. In 1997 heeft Kalfsbeek zich teruggetrokken uit het

architectenbureau, dat is doorgegaan onder de naam DAAD Architecten.'

Kees de Graaf in Daad Cahier #9, 2016

'Er zijn weinig andere architecten die zo hun stempel hebben gedrukt op het aanzien van Noord-Nederland als Cor Kalfsbeek. Die stelling gaat waarschijnlijk nog het meeste op voor de provincie Drenthe, waar hij zelf ook woont en werkt. Vanaf de jaren '60 van de vorige eeuw realiseerde hij hier een omvangrijk oeuvre, na in 1967 zijn bureau te hebben geopend in Borger. De lijst is indrukwekkend: hotels, scholen, kantoren, banken. Eén categorie springt er echter uit en dat zijn de dorpscentra, in verschillende soorten en maten. Dorpshuizen, gemeentehuizen, wijkcentra, multicentra, jeugdcentra, sociaal-culturele centra: ze hebben allerlei aanduidingen gekregen, afhankelijk van hun specifieke programma. De rode draad is dat ze voor de buurten en dorpen waar ze werden gebouwd de functie van ontmoetingsplaats hadden.'

Duurzame Drentse Dorpshuizen 2021

'Als het gaat om architectuur uit de zogenaamde Post '65-periode in Drenthe, kan de architect Cor Kalfsbeek (1933) niet onvermeld blijven.'

RTV Drenthe, 2016

'Cor Kalfsbeek is uitgeroepen tot winnaar van de Grote Culturele Prijs Drenthe. De architect uit Paterswolde krijgt de belangrijkste culturele onderscheiding van Drenthe voor de manier waarop hij sinds de jaren zeventig woningen en openbare gebouwen in Drenthe heeft gerealiseerd.'

Architect Cor Kalfsbeek in 1978 bij de opening van openbare basisschool De Hekakker aan de Schoolstraat in Norg. Collectie Drents Archief.

Hotel Bleze, Borger, 1967

De Splinde, Dalen, 1974 (afgebroken)

School, Ten Boer, 1975

Rabobank, Ten Boer, 1972 (thans medisch centrum)

Bibliotheek, Enschede, 1977

Kantoer VAM, Wijster, 1975 (afgebroken)

Stads Kantoor, Winschoten, 1975

Bibliotheek, Winschoten, 1975

Gemeentehuis Borger, 1973 (gedeelte afgebroken)

Basisschool, Norg, 1973

Bibliotheek, Eelde, 1976

Woonwijk, Dalen, 1975

Woonwijk, Dalen, 1975 (afgebroken)

'Over een periode van decennia is de eigenzinnige hand van Cor duidelijk zichtbaar geworden in de provincies Drenthe en Groningen.'

Een familie van Drentse ontmoetingscentra

Tussen 1969 en 1976 ontwierp architect Cor Kalfsbeek zes ontmoetingscentra in Drenthe. Hoewel elk gebouw zorgvuldig was afgestemd op het lokale landschap, de geschiedenis en het dorpsreliëf, vormen ze een familie van gebouwen, met een herkenbare opzet en vormtaal:

_Een alzijdig karakter: er is geen duidelijke voorkant; gebouwen hebben meerdere entrees. Meerdere ingangen en voorpleintjes creëren beslotenheid en verminderen sociale controle.

_Schaal en referentie: volumes met kappen en materiaalgebruik passen bij dat van huizen en boerderijen in en om de dorpen.

_Complexopbouw: verzameling gemetselde volumes met schuine kappen, onderling verbonden door platbouw in hout, staal en glas. Door deze opbouw zijn de complexen op een vanzelfsprekende manier uit te breiden.

_Een vrij interieur: een open structuur met veel informele ruimtes zoals ontmoetingsplekken en zithoeken.

_Een verbinding met de buitenruimte: zorgvuldig ontworpen pleinen, keermuren, bielzen, zwerfkeien, glooiende grasvelden en behoud van aanwezige bomen zorgen voor een vanzelfsprekende overgang naar het dorpslandschap.

De Tippe in Vledder, 1969

De Schalm, Nieuw-Amsterdam, 1974 (gesl.)

De Brinkhof in Norg, 1971

De Spinde in Dalen, 1974 (gesloopt)

't Brughuus in Valthermond, 1974 (gesloopt)

De Borg in Soest, 1976 (gesloopt)

De Tippe in Vledder, 1969

'Het dorpsbestuur van Vledder kwam via de Provincie Drenthe in contact met de Stichting Opbouw Drenthe en diens ambtenaar George van Geffen. Deze was onder de indruk van het werk van Cor Kalfsbeek. Uit de inspraak met de bevolking, die toen plaatsvond, bleek dat alle betrokkenen zo enthousiast waren dat vrijwilligers tijdens de bouw de aannemer hielpen om kosten te besparen. Kalfsbeek mocht de locatie voor het multiculturele centrum kiezen: midden in het dorp en tegenover de kerk. Hiervoor moest wel een school gesloopt worden.'

'Het programma was nogal groot. Het ging niet langer om een enkel dorps huis, maar om een optelsom van meerdere functies bij elkaar: bibliotheek, gymzaal, ouderenclub, jongerenhok, vergaderzalen en bioscoop en de kroeg vormde het hart van het gebouw. Om aansluiting met de omgeving te vinden werd het boerderijtype gekozen: lange schuren van verschillend formaat; tegen elkaar geplaatst, onderling verschoven en met hoge nokken en lange goten, waar de constructie poten in elkaar over liepen. Het resultaat was een robuuste concentratie van spanten die voor intimiteit en gezelligheid zorgden. Door het geheel in dezelfde richting als de kerk te plaatsen ontstond harmonie met de omgeving. Samen met de plantsoendienst van de gemeente heeft Kalfsbeek de omgeving kunnen vormgeven.'

Toelichting op het ontwerp, CorKalfsbeek.nl

Voormalig medewerkers J. Woldendorp en K. Levenga ontwierpen een later uitgevoerde uitbreiding in eenzelfde vormtaal. De Tippe is naast De Brinkhof het enige dorps huis van Kalfsbeek dat bewaard is gebleven. In het gebouw huist een restaurant. De toekomst van het gebouw is onzeker door plannen voor de ontwikkeling van het dorps centrum. Beeld uit de collectie Cor Kalfsbeek.

Een idee van het dorp

Gebaseerd op het artikel 'Socio-centrum in Norg geeft straks aan vele activiteiten onderdak', in: Leekster Courant, 9 november 1972

In Norg heeft men iets unieks gepresteerd. Eind 1968 vonden, op initiatief van het gemeentebestuur, de eerste gesprekken plaats met het georganiseerde verenigingsleven. Een jaar later, in december 1969, werd een groot comité opgericht met als doel een ontmoetingscentrum voor het dorp te realiseren.

Uit dit comité van dertig personen werd een werkgroep gevormd, waarin onder anderen voorzitter A. Rijks, secretaris K. H. Niekerk en penningmeester R. Koopmans een belangrijke rol speelden. Het comité verrichtte enorm veel werk. Op 14 januari 1970 werd het kleine comité met zijn acht leden officieel geïnstalleerd. Vanaf dat moment verliepen de ontwikkelingen zo snel dat ze nauwelijks meer bij te houden waren. In het comité zaten verder mevrouw M.C.A. Sasseler en de heren T. Hoekstra, dr. Roelfzema, J. van de Spoel en N. Kaan. Zij werkten allemaal zo hard dat ook de rest van het dorp moest bijschakelen.

Het comité kreeg daarbij de volle medewerking van vele instanties. Zonder die steun was het resultaat nooit bereikt, aldus K.H. Niekerk. Organisaties zoals de stichting Opbouw Drenthe, het gemeentelijk en provinciaal bestuur en vertegenwoordigers van het ministerie van CRM zagen dat er iets unieks gaande was in Norg. De heer Van Geffen van Opbouw Drenthe en de heer Van Opijnen van CRM zetten hun schouders onder wat men inmiddels het sociaal-cultureel centrum van Norg was gaan noemen.

Er werd door het werkcomité een uitgebreide enquête gehouden onder verenigingen en andere betrokkenen. Aan 119 personen en organisaties werd een vragenlijst gestuurd over de gewenste voorzieningen. De enquête leverde zoveel wensen op dat men begon te denken aan één groot ontmoetingscentrum met tal van functies. En dat was ook nodig: het oude dorps huis - opgebouwd uit stenen van een voormalige school - voldeed al lang niet meer. Het postkantoor was slecht gehuisvest, de VVV eveneens, en er was dringend behoefte aan een indoor-sportaccommodatie. Deze omstandigheden versnelden het proces en gaven het werkcomité vleugels.

Voorzitter Rijks, een echte Norger die als bestuurslid van tal van verenigingen het dorp door en door kende, bleek de juiste persoon om het comité te verbinden en te motiveren. Samen met Niekerk en Koopmans bracht hij zoveel werklust in dat er bijna dagelijks werd vergaderd. De samenwerking was uitstekend: elke mening kreeg aandacht en er ontstonden nooit strubbelingen. Daardoor kon een basisplan worden opgesteld waar vrijwel iedereen achter stond.

Toen alle wensen op een rij waren gezet, schrokken de leden van de werkgroep wel even. De hoeveelheid wensen was zo groot dat het ieders verwachtingen overtrof. Nergens was een gebouw te vinden dat kon voldoen aan alles wat de inwoners van Norg voor ogen hadden.

2. Het gebouwontwerp

Dit hoofdstuk gaat in op het gebouwontwerp van het ontmoetingscentrum in Norg, aan de hand van een beeldessay, telkens met citaten uit een kranten- of tijdschriftartikel of uit toelichtingen van architect Cor Kalfsbeek zelf.

'Het ontmoetingscentrum komt centraal te liggen aan het Oosteind en vlak bij de Kerkbrink. Het krijgt vier ingangen, waarmee reeds de openheid wordt geaccentueerd.'
Leekster courant, 17-02-1972

Later: 'Het veelvoud aan gebruikers maakte dat het centrum gemakkelijk toegankelijk moest zijn. Er kwamen acht entrees in.'
Daad cahier #9, 2016

'De Brinkhof is gesitueerd midden in het dorp, tegenover de eeuwenoude kerk. Het is de bedoeling van de architect geweest, het gebouw in de fraaie omgeving op een onopvallende wijze in te passen.'
Bouw 1976, nr. 6

Beeld: Collectie Cor Kalfsbeek, 1974

'De duidelijke functies als kantoorruimten, boekengedeelten van de bibliotheek, P.T.T.-werkruimten, vergaderruimten enz. werden ondergebracht in 'cellen' van baksteen, met elk een eigen kap. De ontmoeting vindt plaats onder een plat dak.'

Bouw 1976, nr. 6

Plattegrond van de indeling, 1974

1 binnenbrink

2 postkantoor

3 peuterspeelzaal

4 jeugdhonk

5 idem

6 en 7 loopruimte

8 sporthal

9 dorpsruiszaal

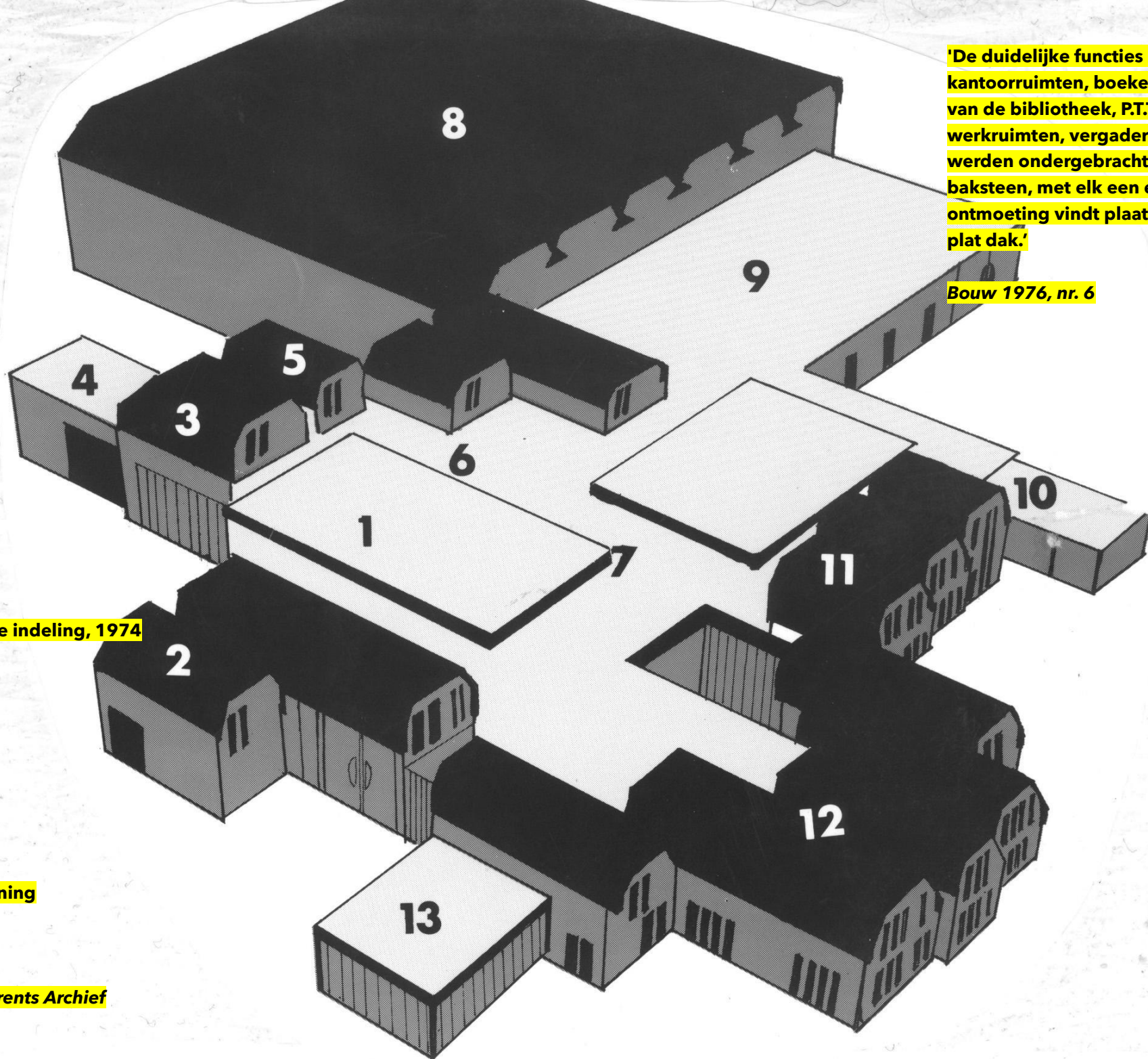
10 mortuarium

11 beheerderswoning

12 gemeentehuis

13 raadszaal

Beeld: Collectie Drents Archief

'Uniek is dat het centrum geen overheersende rol zal spelen in het dorpsgezicht. De fraaie Nederlandse Hervormde kerk blijft het dorpsbeeld beheersen.'

Leekster Courant, 9 november 1972

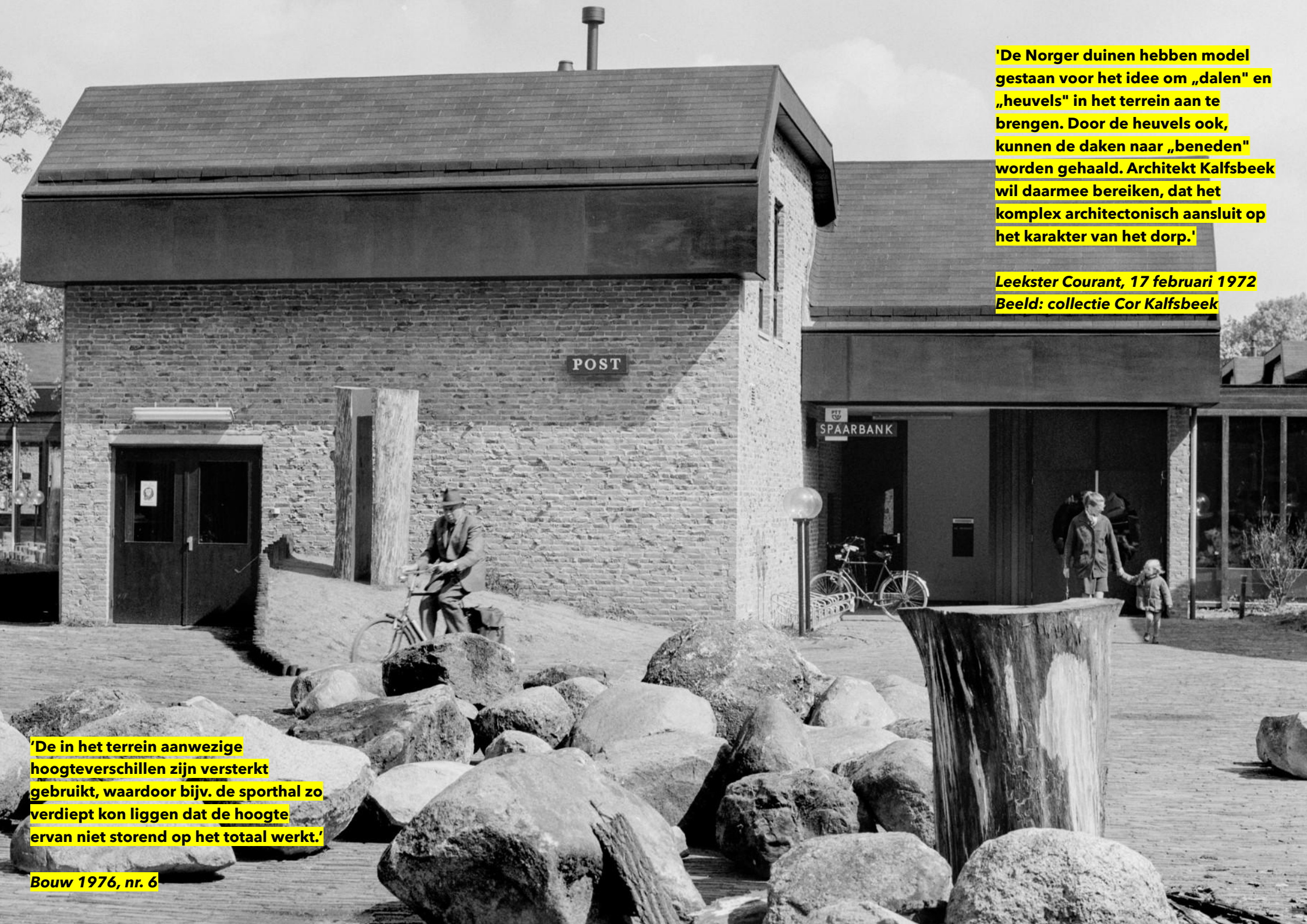

'Door de keuze voor meerdere kleine aaneengeschakelde volumes werd de grote schaal teruggebracht tot kleinere, dorpse properties.'

'Uit een eerste ontwerpschets werd al snel de crux duidelijk: de inpassing van het forse programma in de kleinschalige maat en schaal van het omliggende dorp. We kwamen aanvankelijk uit op een volume van één laag met een schuine kap, in een hoek van zo'n veertig graden, om daarmee ook aan te sluiten op de omgeving. Omdat er toch vrij veel programma onder dat dak moest worden ondergebracht, kwamen we daar niet mee weg. Het werd te massaal, het dijde teveel uit: we hadden dan op de begane grond teveel oppervlakte nodig. Daar moest dus een oplossing voor gevonden worden. Ik moest iets uithalen met die kap. De oplossing werd gevonden door de platte daken af te schuinen, waardoor ook de lichttoetreding op de eerste verdieping kon worden verbeterd. Maar wellicht nog belangrijker: het hele centrum werd ingegraven in de grond, 1,80 m onder maaiveld.'

'Het multifunctionele centrum verdween als het ware in een kuil'

Daad cahier #9, 2016. Beeld: collectie Cor Kalfsbeek

'De Norger duinen hebben model gestaan voor het idee om „dalen" en „heuvels" in het terrein aan te brengen. Door de heuvels ook, kunnen de daken naar „beneden" worden gehaald. Architect Kalfsbeek wil daarmee bereiken, dat het complex architectonisch aansluit op het karakter van het dorp.'

Leekster Courant, 17 februari 1972

Beeld: collectie Cor Kalfsbeek

'De in het terrein aanwezige hoogteverschillen zijn versterkt gebruikt, waardoor bijv. de sporthal zo verdiept kon liggen dat de hoogte ervan niet storend op het totaal werkt.'

Bouw 1976, nr. 6

'De auto's zullen worden verborgen achter de hoger gelegen plantsoengrond. Kleine heuveltjes zorgen ervoor, dat het gebouw voor een groot deel verscholen is achter het groen. De reeks bestaande bomen en struiken op dit terrein van de voormalige pastorie [...] blijven gehandhaafd en zullen als decoratie dienen.'

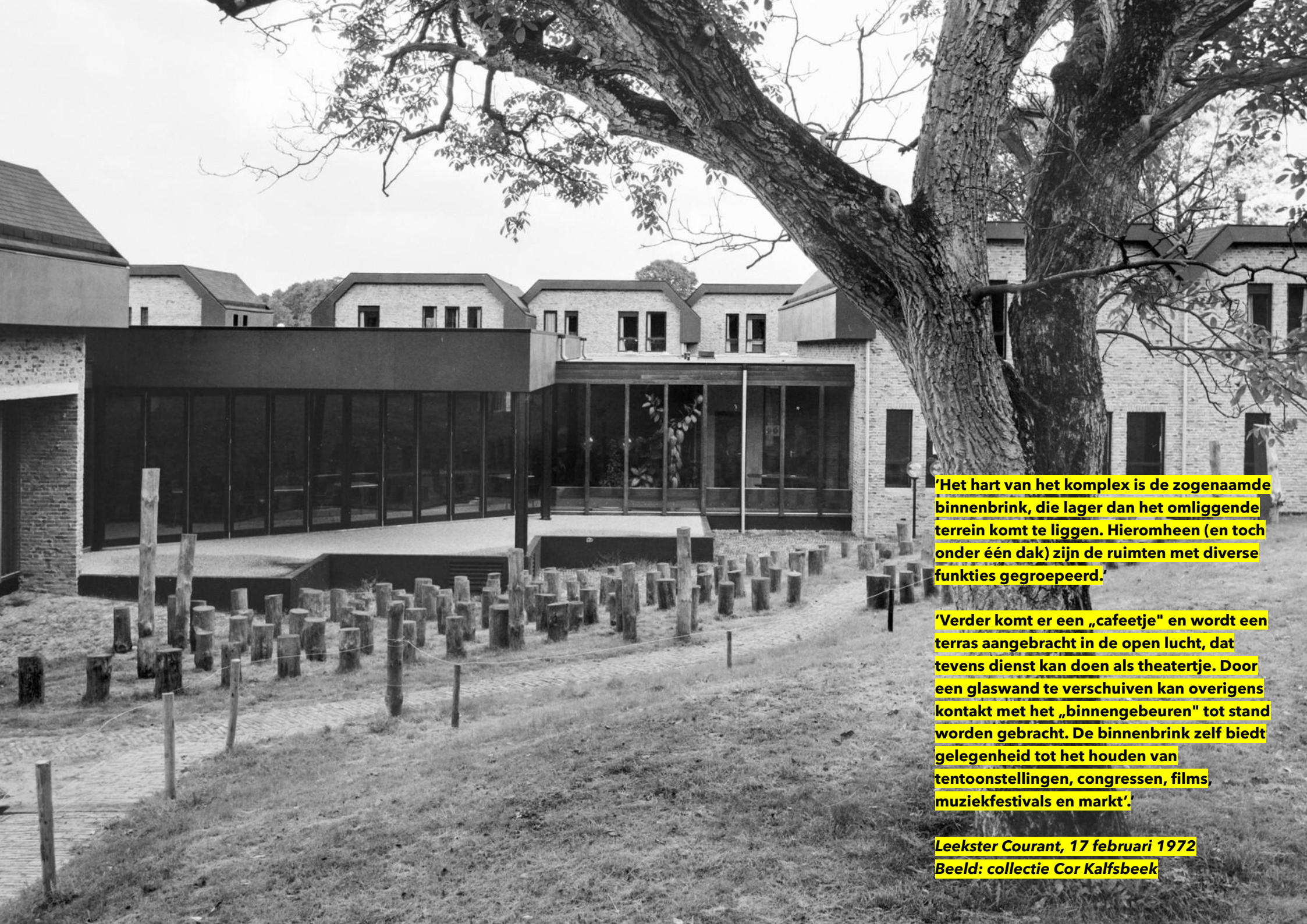
Leekster Courant, 17 februari 1972

Beeld: collectie Cor Kalfsbeek

'In principe was dit vooral een stedenbouwkundige opgave. Het landschap moest het gebouw binnenkomen, laat het groen naar binnen tippelen. Andersom moest je aan de buitenkant kunnen zien wat er binnen gebeurde: de democratie moest zichtbaar worden, verantwoording moest transparant worden afgelegd. Dat is het meest markant uitgewerkt bij de glazen gevel van de raadzaal, die bovendien als volume buiten de hoofdmassa is geplaatst. Het is het eerste waar je tegenaan loopt vanuit het centrum van het dorp.'

Daad cahier #9, 2016

'Het hart van het complex is de zogenaamde binnenbrink, die lager dan het omliggende terrein komt te liggen. Hieromheen (en toch onder één dak) zijn de ruimten met diverse functies gegroepeerd.'

'Verder komt er een „cafeetje" en wordt een terras aangebracht in de open lucht, dat tevens dienst kan doen als theatertje. Door een glaswand te verschuiven kan overigens contact met het „binnengebeuren" tot stand worden gebracht. De binnenbrink zelf biedt gelegenheid tot het houden van tentoonstellingen, congressen, films, muziekfestivals en markt.'

Leekster Courant, 17 februari 1972

Beeld: collectie Cor Kalfsbeek

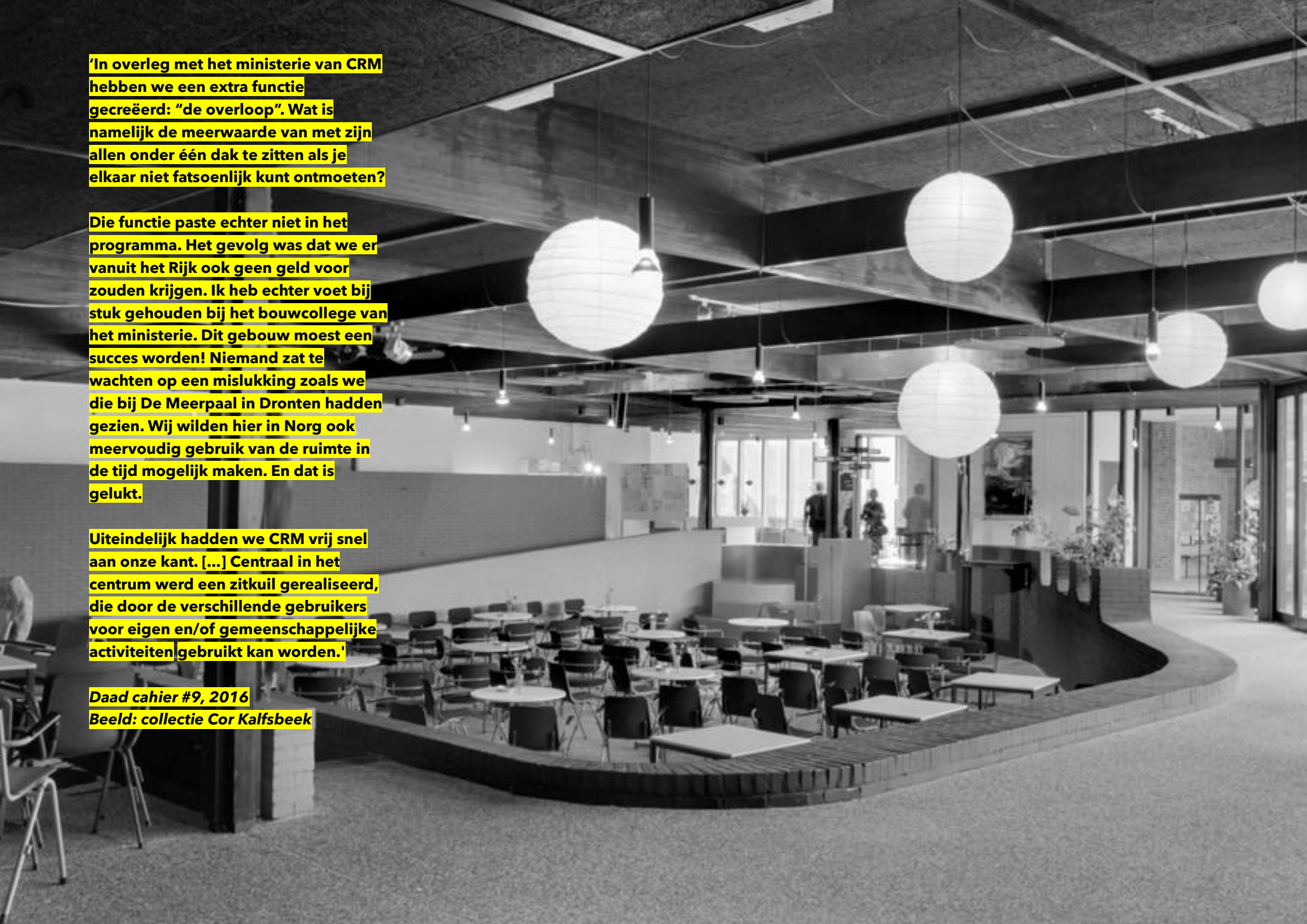
'In overleg met het ministerie van CRM hebben we een extra functie gecreëerd: "de overloop". Wat is namelijk de meerwaarde van met zijn allen onder één dak te zitten als je elkaar niet fatsoenlijk kunt ontmoeten?

Die functie paste echter niet in het programma. Het gevolg was dat we er vanuit het Rijk ook geen geld voor zouden krijgen. Ik heb echter voet bij stuk gehouden bij het bouwcollege van het ministerie. Dit gebouw moest een succes worden! Niemand zat te wachten op een mislukking zoals we die bij De Meerpaal in Dronten hadden gezien. Wij wilden hier in Norg ook meervoudig gebruik van de ruimte in de tijd mogelijk maken. En dat is gelukt.

Uiteindelijk hadden we CRM vrij snel aan onze kant. [...] Centraal in het centrum werd een zitkuil gerealiseerd, die door de verschillende gebruikers voor eigen en/of gemeenschappelijke activiteiten gebruikt kan worden.'

Daad cahier #9, 2016

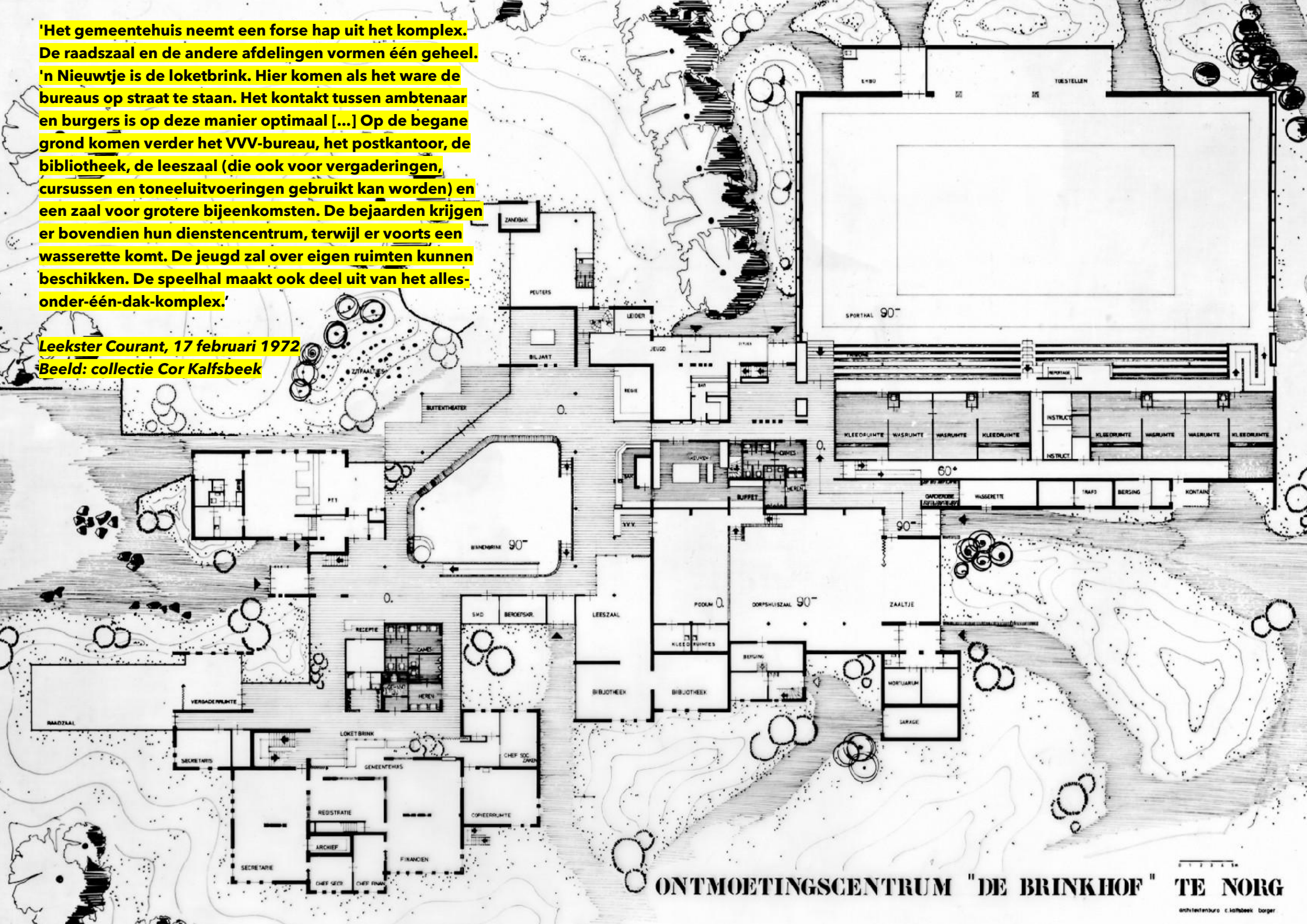
Beeld: collectie Cor Kalfsbeek

'Het gemeentehuis neemt een forse hap uit het complex. De raadszaal en de andere afdelingen vormen één geheel. 'n Nieuwtje is de loketbrink. Hier komen als het ware de bureaus op straat te staan. Het contact tussen ambtenaar en burgers is op deze manier optimaal [...] Op de begane grond komen verder het VVV-bureau, het postkantoor, de bibliotheek, de leeszaal (die ook voor vergaderingen, cursussen en toneeluitvoeringen gebruikt kan worden) en een zaal voor grotere bijeenkomsten. De bejaarden krijgen er bovendien hun dienstencentrum, terwijl er voorts een wasserette komt. De jeugd zal over eigen ruimten kunnen beschikken. De speelhal maakt ook deel uit van het alles-onder-één-dak-complex.'

Leekster Courant, 17 februari 1972

Beeld: collectie Cor Kalfsbeek

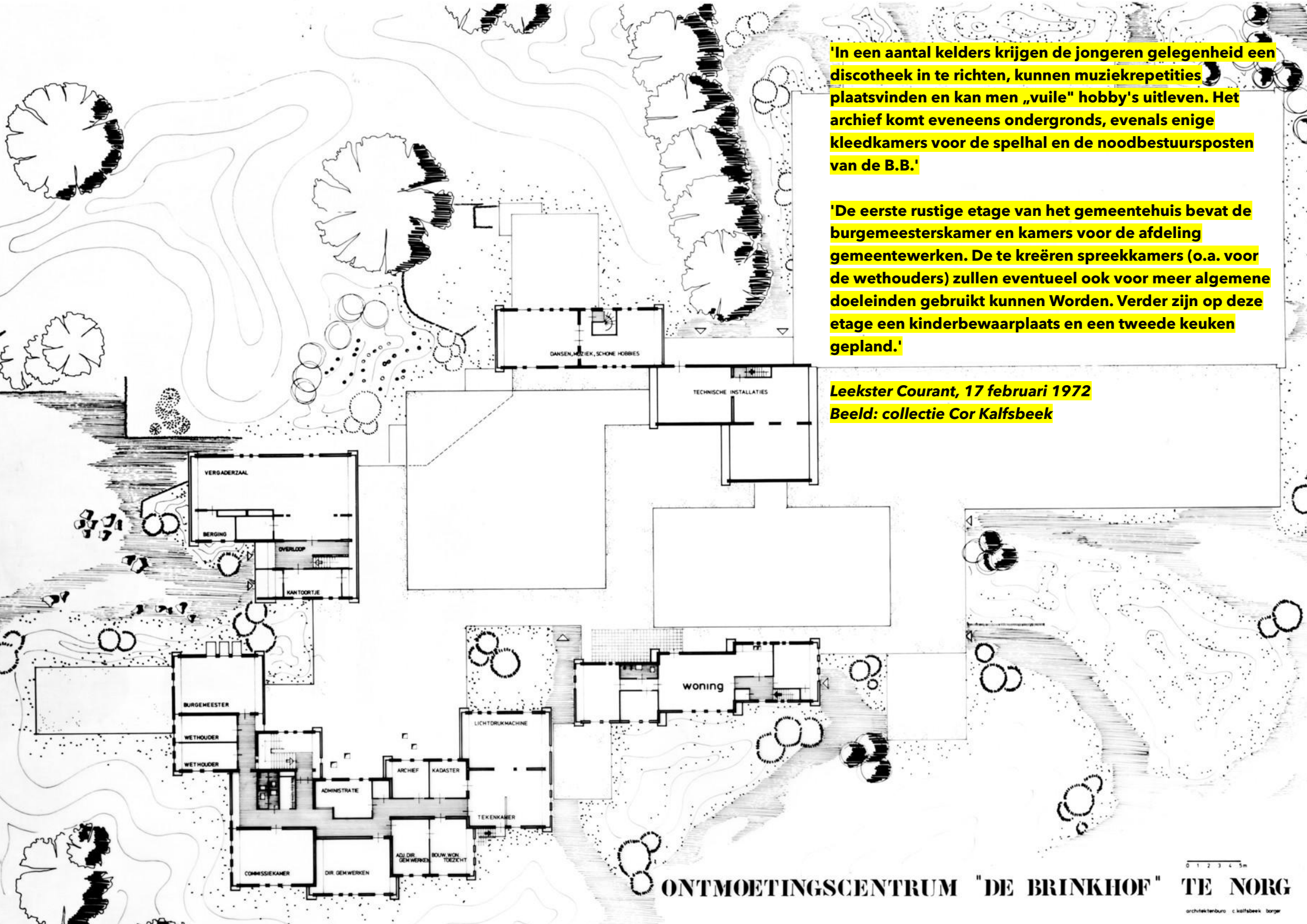
ONTMOETINGSCENTRUM "DE BRINKHOF" TE NORG

'In een aantal kelders krijgen de jongeren gelegenheid een discotheek in te richten, kunnen muziekrepetities plaatsvinden en kan men „vuile“ hobby's uitleven. Het archief komt eveneens ondergronds, evenals enige kleedkamers voor de spelhal en de noodbestuursposten van de B.B.'

'De eerste rustige etage van het gemeentehuis bevat de burgemeesterskamer en kamers voor de afdeling gemeentewerken. De te creëren spreekkamers (o.a. voor de wethouders) zullen eventueel ook voor meer algemene doeleinden gebruikt kunnen worden. Verder zijn op deze etage een kinderbewaarplaats en een tweede keuken gepland.'

Leekster Courant, 17 februari 1972

Beeld: collectie Cor Kalfsbeek

ONTMOETINGSCENTRUM "DE BRINKHOF" TE NORG

'[...] de vakman kon zich in het socio-
centrum uitleven.'

'Een steenfabriek in Brabant had een jaar
lang werk om de ruwe baksteen te
leveren'.

'De baksteen heeft een bruin-grijs
gesinterde kleur, de dakbedekking is
antracietgrijs, de kozijnen in de
'cellen'[de bakstenen gebouwdelen met
kap] zijn van zwart geanodiseerd
aluminium, de kozijnen en dakranden van
de overdekte ontmoetingsruimten zijn
van merbau.'

*Nieuwsblad van het Noorden, 16 januari
1974.*

Bouw 1976, nr. 6

Beeld: collectie Cor Kalfsbeek

3. Het leven van de Brinkhof

Inmiddels maakt Norg deel uit van de gemeente Noordenveld. Het gemeentehuis staat in Roden. Ondanks het vertrek van de gemeentelijke diensten uit het gebouw vervult De Brinkhof sinds de opening in 1974 – dus al meer dan vijftig jaar – een centrale rol in het dorpsleven van Norg. Het fungeerde als ontmoetingsplek voor verenigingen, evenementen en sociale activiteiten, en bood ruimte voor cultuur, sport en gemeenschappelijke voorzieningen. Daarmee is het niet alleen een praktisch centrum, maar ook een belangrijk ankerpunt voor de sociale samenhang en identiteit van het dorp.

Rond 1990 kreeg het gebouw een nieuwe entreepartij en werden wat wijzigingen in het interieur doorgevoerd, waaronder een nieuw barmeubel. Over het algemeen is de hoofdropzet, het exterieur (de materialen: het contrast tussen de bijzondere ruwe baksteen en het glimmende bruine hardhout van de betimmeringen en kozijnen) tot aan het interieur (elementen als de zitkuil, maar ook de felle kleuren van binnendeuren en sommige muurtjes, vrijwel zoals vijftig jaar geleden.

Activiteiten in De Brinkhof door de jaren heen, vergaderingen, muziekuitvoeringen, feesten, bibliotheek. Drents Archief.

Impressie van De Brinkhof anno 2025: foto's afkomstig van debrinkhofnorg.nl

4. Conclusie & advies

Status of niet?

Als je Post-65-denken en architectuur in Drenthe in de spotlight wilt zetten, is ontmoetingscentrum De Brinkhof een heel vanzelfsprekende en overtuigende keuze. Vanuit cultuurhistorisch oogpunt verdient het aanbeveling om het *op z'n minst* een status als gemeentelijk monument te geven.

Waarom?

De Brinkhof speelt sinds de opening in 1974 een centrale rol als decor voor alle kleine en grote gebeurtenissen van de dorpsgemeenschap. Het initiatief en het overkoepelende concept van zoveel functies onder één dak komt voort uit het dorp zelf met behulp van Drentse stichtingen en mede gefinancierd door bewoners. Het uitgestrekte gebouwcomplex is voorbeeldig ingepast in het dorpscentrum met een landschapsontwerp – inmiddels wat sleets – dat is geïnspireerd op de Norger Duinen. De sociaal-maatschappelijke functie van het gebouw wortelt sterk in het Drentse: de geboorteplaats van het dorpshuis en het opbouwwerk, die landelijk richtinggevend waren.

Aan de Brinkhof is weinig versleuteld: het gebouw staat er, zowel van buiten als van binnen, nog opmerkelijk goed bij. De meest kenmerkende elementen – zoals de zitkuil en de houten dakconstructies in het zicht, de sporthal, de

kleuren en de speciaal gemaakte ruwe baksteen – zijn nog aanwezig.

Uitermate goed herkenbaar is de tweedeling tussen de bakstenen 'cellen' met afgeknotte daken (voor de functies) en de door platte daken herkenbare ruimten voor vrije ontmoeting, evenals de opzet rondom twee 'binnenbrinken'. Het raadhuis (dat inmiddels niet meer in De Brinkhof huist) was een voorbeeld van benaderbaar en transparant bestuur, dat met een 'loketbrink' en een volledig glazen raadzaal letterlijk en figuurlijk dicht bij haar bewoners stond.

En verder?

Een status als *rijksmonument* is overigens ook vrij eenvoudig te onderbouwen. De Brinkhof is namelijk niet alleen voor Norg of Drenthe, maar voor heel Nederland een bijzonder inspirerend voorbeeld van wat gemeenschapszin, idealen, pragmatiek en een bevlogen en kundige ontwerper samen kunnen bereiken. De democratische, vrije opzet en de gekozen architectuurtaal zijn niet alleen typisch voor ontwikkelingen in Nederland in deze periode, het concept kan zich qua innovatie en uitwerking meten met de bekendste vergelijkbare gebouwen zoals de Meerpaal in Dronten of het Karregat in Eindhoven. Wellicht door zijn dorpsse ligging is het onderbelicht gebleven, want in de plaatselijke en landelijke pers en in architectuurbladen kreeg het wel degelijk aandacht, waarbij het woord 'uniek' in Nederland opvallend vaak gebruikt werd.

Architect Cor Kalfsbeek is een voorhoedespeler binnen de Post-65-architectuur, met grote impact in Drenthe en daarbuiten. Samen met De Tippe in Vledder is dit het enige van de zes ontmoetingscentra die Kalfsbeek voor de Drentse dorpen ontwierp dat min of meer intact is gebleven, de rest is gesloopt. De Tippe ging nooit zo ver in concept als de Brinkhof, is door de jaren heen uitgebreid en kent niet zo'n sublieme landschappelijke inpassing.

Kan er dan niks meer?

Een monumentenstatus betekent niet dat er niets meer kan veranderen. Het is een oproep om bij toekomstige ingrepen sterk bewust te zijn van de cultuurhistorische en maatschappelijke betekenis van het gebouw en dezelfde mate van contextueel denken, hetzelfde vakmanschap en dezelfde betrokkenheid bij de gemeenschap mee te brengen. Hier liggen prachtige thema's om in de toekomst op door te werken, thema's die juist nu zo relevant zijn: het zoeken naar gemeenschapszin, contextueel ontwerpen en het waarderen van de lokale context.

Dit cultuurhistorisch advies is in november 2025 door Lara Voerman opgesteld in opdracht van Erfgoedvereniging Bond Heemschut.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opsteller en de opdrachtgever.

www.laravoerman.nl